

Рівненський державний гуманітарний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра загальної психології та психодіагностики

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 12. СІМЕЙНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітня програма *Психологія*

Спеціальність *053 Психологія*

Галузь знань *05 Соціальні та поведінкові науки*

Освітній ступінь *Магістр*

Інститут, факультет, *Інститут психології та педагогіки РДГУ,
психолого- природничий факультет*

(назва інституту, факультету, відділення)

2019-2020 н.р.

Робоча програма «Сімейне консультування» для здобувачів освітнього ступеня «магістр» за освітньо-професійною програмою «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія»

Мова навчання українська

Розробники: Борейчук Ірина Олегівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної психології та психодіагностики

Протокол від “17” вересня 2019 року № 9

Завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики

_____ (проф. Воробйов А.М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією психолого-природничого факультету

Протокол від “17” вересня 2019 року № 6

Голова навчально-методичної комісії психолого-природничого факультету

_____ (доц. Сяська І.О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

©Борейчук І.О., 2019 рік

© РДГУ, 2019 рік

1) ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2,0	Освітньо-професійна програма «Психологія»	Вибірковий компонент	
Модулів – 6,0		Рік підготовки	
Змістових модулів - 2		2-й	2-й
Загальна кількість годин -180 год.		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання ¹ : аудиторних –7,5 самостійної роботи студента – 10,0	Спеціальність 053 «Психологія»	Лекції	
		22 год.	10 год
		Практичні, семінарські	
	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	16 год.	6 год.
		Лабораторні	
		22 год.	6 год.
		Самостійна робота	
Освітній ступінь: магістр	120 год.		
	Вид контролю: залік		
Психологічне консультування, Психології сім'ї, Вікова психологія, Психодіагностика, Практикум			

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Мета викладання курсу «Сімейне консультування» полягає у забезпечення професійної компетентності психологів з підготовки та проведення сімейного консультування, а також надання знань щодо класичних теоретичних напрямів і сучасних моделей сімейного консультування, психологічної допомоги.

2.2.Завдання викладання курсу:

- знайомство з основними теоретичними уявленнями та підходами до сімейного консультування,
- оволодіння понятійним і термінологічним апаратом дисципліни;
- вивчення основних методів, прийомів і технік віково-психологічного консультування;
- ознайомлення з психологічними механізмами основних процесів, що протікають в дитячо-батьковських стосунках;
- ознайомлення з методом і навичками роботи з клієнтами різного віку;
- розвиток і поглиблення навичок рефлексивного аналізу (в т.ч. консультативної бесіди).

Згідно вимог освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти у ході вивчення навчальної дисципліни повинні набути наступних компетенцій:

загальних компетенцій:

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

¹ Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання —
- для заочної форми навчання —

ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

фахових компетенцій:

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

3. Очікувані результати навчання.

Освітньо-професійною програмою передбачено досягнення наступних програмних

ПР2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності

Здобувачі вищої освіти після вивчення навчальної дисципліни повинні **знати** :

- первинні уявлення про еволюцію сімейних стосунків;
- соціально-психологічну модель сімейних стосунків, тенденції розвитку сучасної сім'ї;
- особливості мотивації вступу у шлюб та дошлюбного періоду;
- руйнівні тенденції шлюбу та сім'ї;
- вплив сім'ї на розвиток кожного з її членів;
- основні види сімейного виховання.
- виявляти основні проблеми з якими може зіткнутись сучасна сім'я;
- застосовувати психодіагностичні методи дослідження сім'ї;
- надавати психологічну допомогу членам сім'ї.

вміти:

- аналізувати та розуміти психологічну суть проблематики клієнта,

- вільно користуватися існуючими психотехніками,
- організувати консультативний процес, оцінювати емоційний стан клієнта

4. ПРОГРАМА НАЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 Теоретичні основи сімейного консультування

Тема 1. Сімейне консультування як психологічна допомога

Психологічна допомога сім'ї: психологічна діагностика, психологічне консультування, психотерапія і психологічний тренінг. Історичні корені сімейної психотерапії та сімейного консультування. Функції психологічного консультування щодо сімейних проблем: просвітницько-інформативна і терапевтична. Професійна підготовка сімейних консультантів.

Тема 2. Напрями сімейного консультування

Психодинамічний напрям. Основні ознаки психоаналітичного підходу: аналіз історичного минулого членів сім'ї, їхніх неусвідомлених бажань, психологічних проблем і взаємних проєкцій, що переживалися на ранніх етапах онтогенезу і відтворювались в актуальному досвіді. Концепція психологічного консультування сім'ї М. Боуена.

Когнітивно-біхевіористичний напрям. Основний принцип поведінкового консультування. Техніки сімейного поведінкового консультування. Тренінг батьківських здібностей, тренінг умінь оцінювати та коригувати сімейні стосунки тощо. Техніки, побудовані на використанні оперантного обумовлення: шейпінг, жетонна система, контрактна система, тайм-аут.

Гуманістичний напрям у сімейному консультуванні. Клієнт-центроване сімейне консультування. Стадії консультативної роботи. Принципи клієнт-центрованого сімейного консультування: активне слухання, конгруентність, безумовно позитивне ставлення, емпатія.

Тема 3. Моделі сімейного консультування

Структурна модель. Сім'я як мала соціальна група. Сімейна система. Функціональні та дисфункціональні сім'ї. Закони формування сімейної системи (закон гомеостазу та закон розвитку). Етапи життєдіяльності сім'ї ("кризи розвитку сім'ї"). Структура сім'ї та системи її підтримання. Конструктивні та неконструктивні засоби формування сімейної підсистеми "чоловік — дружина". Типові труднощі, що загрожують життєдіяльності сім'ї. Етапи сімейного консультування: входження консультанта в сім'ю та приєднання його до структури сімейних ролей; формування психотерапевтичного запиту, реконструкція сімейних стосунків, завершення психотерапії і відокремлення.

Модель психологічного консультування сім'ї, що базується на теорії сімейних систем М. Боуена. Сім'я як система емоційних стосунків. Основні концепції теорії. Диференціація "Я". Сімейний трикутник. Мінливість діади і механізм триангуляції. Дитячі проблеми як прояв триангулятивності дитини. Методологічні принципи сімейної системної психотерапії та консультування: циркулярність, гіпотетичність, нейтральність. Етапи впливу на сімейну систему. Загальна схема роботи з сім'єю.

Комунікативна модель. Комунікативна модель консультування як спосіб дослідження ефективних і неефективних (деструктивних) комунікацій всередині сім'ї. Причини неконгруентних послань. Методика роботи із сім'ями (за В. Сатір).

Змістовий модуль 2. Консультування сім'ї на різних етапах її розвитку

Тема 4. Дошлюбне консультування і шлюбне посередництво

Дошлюбне консультування. Індивідуальне консультування неповнолітніх з приводу налагодження взаємодії з партнерами протилежної статі. Практика психологічної роботи з парю, що бажає створити сім'ю. Шлюбне посередництво.

Тема 5. Зміст і організація консультування молодих сімей з приводу подружніх проблем

Консультування подружжя в період «медового місяця» і первинної адаптації. Особливості роботи психолога з проблемами розподілу сімейних ролей і обов'язків між партнерами. Консультування партнерів з приводу сексуальних проблем. Аналіз почуттів і переживань партнерів у процесі їхньої взаємодії. Корекція стилів спілкування.

Психологічна допомога сім'ї, що очікує дитину.

Тема 6. Консультування сімей з приводу батьківсько-дитячих стосунків

Відмінності у консультуванні проблем дитини і проблем дорослих, пов'язаних з дитиною. Основні психолого-педагогічні проблеми дитячо батьківських стосунків. Практика консультування батьків з дітьми підліткового віку (перешкода автономізації та самостійності дитини з боку батьків, нав'язування дитині патологічних ролей; нездатність батьків сформувати світогляд дитини). Консультування з проблем насилля в сім'ї (фізичного, сексуального, психологічного, економічного). Стабілізація емоційного стану партнерів, дослідження проблеми, виявлення джерел підтримки; допомога у прийнятті рішення про зміну ситуації. Консультування батьків, що відчують труднощі у взаємодії з дорослими дітьми.

Тема 7. Консультування сімей людей зрілого і літнього віку

Основні психологічні проблеми людей зрілого віку та шляхи їх вирішення. «Синдром опустілого гнізда». Консультування з приводу вторинної адаптації партнерів до сімейного життя. Практика консультування з приводу подружньої зради і розлучення. Практика консультування з приводу проблем, пов'язаних з соматичною або фізичною хворобою партнера (підозра у хворобі партнера, труднощі у стосунках з ним, проблеми взаємодії з соматичним хворим). Види старості. Стратегії пристосування до старіння. Основні психологічні проблеми людей літнього віку та шляхи їх вирішення.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		Лк	Пр	Лаб	Сам		Лк	Пр	Лаб	Сам
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи сімейного консультування										
Тема 1. Сімейне консультування як психологічна допомога	18	2	2	2	12	18	1	1	—	16
Тема 2. Напрями сімейного консультування	28	4	2	2	20	28	1	1	1	25
Тема 3. Моделі сімейного консультування	26	4	2	4	16	26	1	—	1	24
Разом за змістовим модулем 1	72	10	6	8	48	72	3	2	2	65
Змістовий модуль 2. Консультування сім'ї на різних етапах її розвитку										
Тема 4. Дошлюбне консультування і шлюбне посередництво	23	3	2	2	16	23	1	1	1	2000

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 5. Зміст і організація консультування молодих сімей з приводу подружніх проблем.	29	3	2	4	20	29	2	1	1	25
Тема 6. Консультування сімей з приводу батьківсько-дитячих стосунків	32	4	4	4	20	32	2	1	2	27
Тема 7. Консультування сімей людей зрілого і літнього віку	24	2	2	4	16	24	2	1	—	21
Разом за змістовим модулем 2	108	12	10	14	72	108	7	4	4	93
Усього годин	180	22	16	22	120	180	10	6	6	158

6. Теми семінарських занять (не передбачені навчальним планом)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Сімейне консультування як психологічна допомога	2
2.	Напрями сімейного консультування	2
3.	Моделі сімейного консультування	2
4.	Дошлюбне консультування і шлюбне посередництво	2
5.	Зміст і організація консультування молодих сімей з приводу подружніх проблем	2
6.	Консультування сімей з приводу батьківсько-дитячих стосунків	4
7.	Консультування сімей людей зрілого і літнього віку	2
Разом		16 год.

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Сімейне консультування як психологічна допомога	2
2.	Напрями сімейного консультування	2

3.	Моделі сімейного консультування	4
4.	Дошлюбне консультування і шлюбне посередництво	2
5.	Зміст і організація консультування молодих сімей з приводу подружніх проблем	4
6.	Консультування сімей з приводу батьківсько-дитячих стосунків	4
7.	Консультування сімей людей зрілого і літнього віку	4
Разом		22 год.

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з\п	Назва теми	К-ть годин
1	<p>Еволюція шлюбу та сім'ї в історії людства.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історія шлюбно- сімейних стосунків. 2. Жіноче питання в історії цивілізації. 3. Явище фемінізації і маскулінізації та їх соціально- психологічні наслідки. 4. Особливості сучасної сім'ї. 5. Сім'я і здоров'я особистості. 	12
2	<p>Основні поняття психології сім'ї.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Структура і функції сім'ї. 2. Демографічна функція сім'ї. 3. Господарсько- економічні функція сім'ї та психологічна підготовка молоді до її реалізації. 4. Організація дозвілля — важлива функція сім'ї. 5. Основні сфери сімейних стосунків. 6. Розлучення і його соціальні та психолого-педагогічні наслідки 	14
3	<p>Історичний розвиток проблеми сім'ї та шлюбу.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Періодизація історичного розвитку сім'ї та шлюбу. Фамілістична культура і фамілізм. 2. Історичні форми розвитку сім'ї: проміскуїтет, кровноспоріднена сім'я, пуналуальна сім'я, синдіасмічна сім'я, моногамна сім'я. 3. Доіндустріальний етап розвитку сім'ї. 4. Сім'я на індустріальному етапі розвитку суспільства. 5. Перехід частини функцій сім'ї до інших інститутів (побутової, виховної тощо). 6. Відхід від норми багатодітності. 7. Розширення позасімейних форм життєдіяльності. 8. Скасування обмежень на дошлюбні, позашлюбні сексуальні стосунки, розлучення 	14
4	<p>Психологія сім'ї як система.</p> <p>Студентам пропонується виконати завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дослідити та описати сімейну історію на прикладі власної чи батьківської сім'ї. 2. Дослідити сімейні правила у власній чи батьківській сім'ї (явні, проголошені та приховані) та прослідкувати їх вплив. 3. Визначити та окреслити кордони власної чи батьківської сім'ї. 4. Визначити та описати сімейні міфи та стабілізатори сім'ї на прикладі власної чи батьківської сім'ї. 	14

5	<p>Психологія сімейного конфлікту.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вимушений шлюб та його соціально-психологічні наслідки. 2. Кохання, обов'язок і подружня вірність — основи стабільного шлюбу. 3. Основні етапи життєдіяльності молодої сім'ї. 4. Морально-психологічний клімат сім'ї та шляхи його формування. 5. Психологічні особливості статей та їх врахування в подружніх стосунках. 6. Анатомія та психологія подружнього конфлікту. 7. Попередження, розв'язання та подолання конфліктних ситуацій в сім'ї. 8. Ревнощі, їх психологічна природа та морально-психологічні наслідки. 9. Подружня невірність, її причини та шляхи подолання 	14
6	<p>Методи вивчення сімейних стосунків.</p> <p>Підготувати по одному варіанту-прикладу методики:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Метод систематичного спостереження. 2. Анкетування. 3. Методи аналізу результатів, випадків. 4. Соціометричні техніки роботи з сім'єю. 5. Використання стандартизованих методик. 6. Діагностика станів у дисфункційній сім'ї. 	14
7	<p>Психологічна підготовка молоді до шлюбу та сімейного життя.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Психосексуальний розвиток і його етапи. 2. Шляхи формування сексуальної культури у старшокласників. 3. Формування у шкільної молоді розуміння особливостей чоловічої і жіночої сексуальності. 4. Формування у учнів мотиваційної сфери інтимних стосунків. 5. Психологічні аспекти інтимно-сексуальної підготовки молоді до шлюбу. 6. Секс і щастя людини. 7. Поняття психологічного клімату сім'ї. 8. Ознаки сприятливого психологічного клімату сім'ї. 9. Ревнощі у сім'ї: психологічна природа та морально-психологічні наслідки. 10. Механізми психокорекції сімейних відносин. 	14
8	<p>Організація просвітницько-виховної роботи з сім'єю.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема підготовки учнівської молоді до сімейного життя в історичному аспекті. 2. Шляхи формування сім'янина батьківському домі. 3. Ранній шлюб: за і проти. 4. Проблема адаптації молоді до сімейного життя. 5. Психогігієнічні аспекти дошлюбної поведінки молоді. 6. Питання статевого виховання в етнопедагогіці українського народу. 7. Профілактична робота школи і сім'ї по запобіганню аморальної поведінки в стосунках статей серед школярів. 8. Ідеал сім'ї і аналіз причин сімейної дисгармонії. 9. Характери шлюбних партнерів та подружня сумісність. о Організація служби сім'ї: за і проти. 10. Шляхи ознайомлення учнівської молоді з програмою та методикою пізнання шлюбного партнера 	12
9	<p>Організація інтимно-виховної роботи з молоддю.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Психологічні проблеми першого періоду життєдіяльності молодої сім'ї. 2. Психологічна підготовка учнів до виконання материнських і батьківських функцій. 	12

	3. Підготовка учнівської молоді до правильного розв'язання конфліктних ситуацій в сім'ї. 4. Шляхи формування сексуальної культури у старшокласників. 5. Підготовка учнівської молоді до правильного вибору шлюбного партнера. 6. Шляхи формування інтимного словника у школярів. 7. Підготовка учнівської молоді до правильного сприймання проявів сексуальності у людини. 8. Формування у шкільної молоді розуміння особливостей чоловічої і жіночої ідентифікації.	
		120 год.

9. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні навчально-дослідні завдання полягають в підготовці рефератів та наукових доповідей згідно тематики, наведеної нижче:

1. Мета й основні завдання психологічного консультування сім'ї.
2. Принципи сімейного консультування.
3. Основні положення консультування сім'ї.
4. Відмінності понять "консультування" та "психотерапія".
5. Історія розвитку практичного консультування сім'ї.
6. Основні теоретичні моделі консультування сім'ї. Особливості застосування.
7. Основні положення психодинамічної теорії М.Боуена (поняття "диференціація", "стрес", "тріангуляція").
8. Основні принципи біхевіористичної моделі консультування (поняття "покарання", "винагорода", шляхи до сімейної гармонії).
9. Корекція спілкування партнерів у сім'ї з позиції біхевіористичної моделі.
10. Основні принципи консультування моделі, заснованої на досвіді (поняття "психологічна реальність", "зустріч"; основні ідеї В.Кемплера, К.Вітакера, Р.І.Беквара).
11. Основні положення трансакційної моделі консультування (Е.Берн, Т.Харріс).
12. Стратегічна модель роботи з сім'єю (Д.Хейлі, К.Маданес, П.Пепп).
13. Комунікаційна модель консультування сім'ї (Г.Бейтсон, П.Вацлавік, В.Сатир).
14. Структурна модель роботи з сім'єю (С.Мінухін, Б.Монтальво, Б.Герні та ін.)
15. Структура процесу консультування.
16. Врахування специфіки сучасної української сім'ї в консультативному процесі.
17. Професійні риси психолога-консультанта.
18. Роль і місце консультанта в процесі консультування.
19. Вербальні і невербальні засоби впливу консультанта.
20. Організація консультативного простору.
21. Структурування часу консультування.
22. Психологічні особливості першої бесіди з клієнтом.
23. Види контрактів.
24. Укладання адміністративного контракту з клієнтом.
25. Особливості консультування клієнта по телефону.
26. Початок консультативної бесіди.
27. Збирання психологічного анамнезу.
28. Специфіка першої фази розпитування клієнта.
29. Налагодження емоційного контакту з клієнтом.
30. Гіпотези в психологічному консультуванні сім'ї.
31. Специфіка другої фази розпитування клієнта.
32. Здійснення психологом психокорекційного впливу.
33. Завершення бесіди з клієнтом.
34. Опір клієнта й причини відмови від консультування.
35. Оцінка ефективності консультування. Об'єктивні й суб'єктивні ознаки.

36. Психологічні аспекти індивідуального консультування членів сім'ї.
37. Психологічні аспекти консультування подружньої пари.
38. Психологічні аспекти консультування сім'ї.
39. Психологічні аспекти групового консультування подружніх пар, сімей, сімейних спільнот.
40. Психологічні особливості дошлюбного консультування.
41. Консультування сім'ї на етапі "медового місяця". Психологічні проблеми цього періоду.
42. Консультування молодої сім'ї з проблем первинної адаптації.
43. Консультування сім'ї, що очікує дитину.
44. Консультування сім'ї після народження дитини. Психологічні проблеми цього періоду.
45. Консультування зрілої сім'ї з проблем вторинної адаптації.
46. Консультування зрілої сім'ї з проблем батьківсько-дитячих стосунків.
47. Консультування сімей людей похилого віку. Психологічні проблеми цього періоду.
48. Консультування сімейної пари в ситуації розлучення.
49. Консультування з приводу подружньої зради.
50. Консультування клієнтів, що пережили насилля в сім'ї.
51. Особистісні особливості клієнта й проблеми в шлюбі.
52. Етичні проблеми психологічного консультування сім'ї.
53. Етнопсихологічні проблеми консультування сім'ї.
54. Котерапія і сімейне консультування.
55. Сімейно-терапевтичний марафон.
56. Методи сімейного консультування.
57. Аналіз сімейної соціограми.
58. Аналіз сімейної генограми.
59. Метод незавершених речень у сімейному консультуванні.
60. Використання проєктивних методик у сімейному консультуванні.

10. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- МН1 –словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- МН2 –практичний метод (лабораторні та практичні заняття);
- МН3 –наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);
- МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- МН5 –відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- МН6 –самостійна робота (розв'язання завдань);
- МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

11. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ:

- МО2 –усне або письмове опитування;
- МО4 –тестування;
- МО6 – реферати, есе;
- МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- МО9 – захист лабораторних і практичних робіт;
- МО10 – залік.

13. Засоби діагностики результатів навчання:

- залік;

- стандартизовані тести;
- наскрізні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

14. Критерії оцінювання результатів навчання.

Загальні критерії оцінювання

I рівень – початковий. Відповідь здобувача вищої освіти при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення.

II рівень – середній. Здобувач вищої освіти відтворює основний навчальний матеріал, здатний виконувати завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.

III рівень – достатній. Здобувач вищої освіти знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь повна, правильна, логічна, обґрунтована, хоча їй і бракує власних суджень. Студент здатний самостійно здійснювати основні види навчальної діяльності.

IV рівень – високий. Знання здобувача вищої освіти є глибокими, міцними, узагальненими, системними; він вміє застосовувати знання творчо, його навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію.

V

Рівні навчальних досягнень студентів	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
I. Початковий	1-34 F Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач вищої освіти фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє здатність елементарно викласти думку; може усно відтворити кілька термінів, явищ без зв'язку між ними; може обрати правильний варіант відповіді (на рівні "так - ні"); може самостійно знайти відповідь у тексті підручника; виконує 20 % від загальної кількості тестів.
	35-59 FX незадовільно з можливістю повторного складання	Здобувач вищої освіти відтворює менш як половину навчального матеріалу; за допомогою викладача виконує елементарні завдання, наводить приклади; може дати відповідь з кількох простих речень; здатен усно відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, не має сформованих умінь та навичок; виконує 30 % від загальної кількості тестів.

II. Середній	60-63 (E) задовільно	Здобувач вищої освіти має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну операцію, дію; описує явища, процеси без пояснень причин, з допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтується в поняттях; має фрагментарні навички в роботі з підручником; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу, виконує 45 % від загальної кількості тестів.
	64-73 (D) задовільно	Здобувач вищої освіти знає більш як половину навчального матеріалу; розуміє основний навчальний матеріал; здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, відтворити його з помилками та неточностями; має стійкі навички роботи з текстом підручника; може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати; орієнтується в хронології; підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати під час відповіді допоміжні наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні; виконує від 55 до 65% від загальної кількості тестів.
III. Достатній	74-81 (C) добре	Знання здобувача вищої освіти є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях. Правильно і логічно відтворює навчальний матеріал; розуміє основні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; здатен проаналізувати відповіді іншого студента; з допомогою викладача скласти план реферату, може опрацювати матеріал самостійно, уміє підготувати реферат та захищати його найважливіші положення; правильно використовує термінологію; складає прості таблиці та схеми; виконує від 75 % до 80 % від загальної кількості тестів.
	82-89 (B) добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; здатен самостійно опрацювати навчальний матеріал, але потребує консультацій з викладачем; виконує прості творчі завдання; виконує 85 % від загальної кількості тестів.

IV. Високий	90-100 (A) відмінно	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ, самостійно виконує науково-дослідницьку роботу; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування і нахили. Самостійно виконує від 95% до 100% від загальної кількості тестів.
-------------	----------------------------	--

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
33-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

15. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне тестування та самостійна робота							ІНДЗ	Модульний контроль	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				10-20	10-20	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7			100
4-6	5-6	5-6	6-8	6-10	7-12	7-12			

16. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

Методичне забезпечення дисципліни складається з:

- інтерактивного комплексу навчально – методичного забезпечення дисципліни,
- конспекту лекцій на паперовому та електронному носіях;
- практикуму з дисципліни та методичних вказівок до семінарських занять на паперовому і електронному носіях;

- тематики контрольних робіт та методичних рекомендацій до їх виконання на паперовому і електронному носіях;
- тестових завдань з курсу та методичних рекомендацій до їх виконання на паперовому і електронному носіях;
- матеріалів для демонстрування за допомогою технічних засобів навчання (слайдів, відео- та аудіозаписів);
- завдань і методичних вказівок для самостійної роботи студентів;
- індивідуальних навчально-дослідних завдань;
- переліку завдань (запитань) для проміжного та підсумкового контролю рівня знань;

17 Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Специфіка сім'ї як соціально-психологічного феномену. Структура сім'ї. Форми сім'ї.
2. Психологічні особливості етапів життєдіяльності сім'ї. Шлюб і сім'я в історичному ракурсі.
3. Психологічні особливості етапів життєдіяльності сім'ї. Основні поняття психології сім'ї.
4. Основні функції сім'ї. Параметри сімейної системи. Класифікація типів сімей.
5. Характеристика типології сімей. Характеристика моделей сімей.
6. Сімейні міфи. Психологія емоційних стосунків у сім'ї.
7. Поняття атракції шлюбних відносинах. Особливості шлюбних відносин.
8. Роль батьків у розвитку дитини. Особливості статевого розвитку для різного віку. Статеве виховання в сім'ї. Підготовка дітей до сімейного життя.
9. Компоненти становлення психологічно здорової сім'ї. Молода сім'я і діти.
10. Психолого-педагогічна підготовка майбутнього сім'янина. Формування правильної репродуктивної установки молоді. Проблеми планування сім'ї.
11. Типові міжособистісні конфлікти у одружених. Конфлікти у взаємодії батьків і дітей. Психологічне консультування конфліктних родин. Попередження подружніх конфліктів.
12. Методи вивчення сім'ї. Комплексний підхід у роботі з сім'ями. Індивідуальний підхід у роботі з сім'ями. Комунікативний підхід у роботі з сім'ями. Інтегративний підхід у роботі з сім'ями.
13. Сімейна терапія. Сімейна психопрофілактика. Сімейне консультування.
14. Психолого-педагогічні проблеми розлученої сім'ї. Розвиток і поведінка дітей із розлучених сімей. Методики роботи із розлученими сім'ями.
15. Типи жорсткого поводження з дитиною. Насильницька поведінка батьків. Способи подолання сімейних конфліктів.
16. Розлучення: форми, причини, наслідки.
17. Профілактика насильства над дитиною в сім'ї. Фізичне та психологічне насильства над дитиною в сім'ї. Юридичні аспекти насильства над дитиною в сім'ї.
18. Ревнощі, їх психологічна природа та морально-психологічні наслідки. Подружня невірність, її причини та шляхи подолання.
19. Психологічні проблеми першого періоду життєдіяльності молодої сім'ї. Психологічна підготовка до виконання материнських і батьківських функцій.
20. Підготовка молоді до правильного розв'язання конфліктних ситуацій в сім'ї.
21. Шляхи формування сексуальної культури у старшокласників. Підготовка учнівської молоді до правильного вибору шлюбного партнера.
22. Підготовка учнівської молоді до правильного сприймання проявів сексуальності у людини.
23. Становлення сімейної психології як наукової дисципліни. Співвідношення понять «шлюб» та «сім'я». Структура сім'ї.
24. Значення дошлюбного та передшлюбного періоду для майбутніх шлюбно-сімейних стосунків. Місце сім'ї та шлюбу у системі цінностей молодих людей та старших поколінь.

25. Вплив ЗМІ на розвиток уявлень щодо образу сім'ї. Формування установки на вступ у шлюб та народження дітей.
26. Причини та мотиви самотніх людей. Особливості людей, які обирають свідомо бездітний шлюб.
27. Типологія мотивів вступу у шлюб. Феномен любові та її типи.
28. Теорії любові. Ілюзії любові (Е. Фромм, Н. Пезешкіан та інші).
29. Основні складові готовності до шлюбу. Ідеалізація партнера по шлюбу.
30. Завдання та особливості молодого сім'ї (залежність від батьківської сім'ї, народження дитини тощо). Вплив гендерних стереотипів на сімейні стосунки. Механізми інтеграції сім'ї.
31. Поняття «задоволеності», «успішності» та «стабільності» сімейних стосунків. Подружня сумісність та її рівні. Подружня адаптація та розподіл ролей у сім'ї.
32. Потреби чоловіків і жінок у шлюбно-сімейних стосунках. Творча особистість у сім'ї. Психологічні проблеми домогосподарок.
33. Мати та дитина: пренатальна єдність. Феномени батьківства та материнства. Криза батьківства.
34. Неправильні установки щодо сімейного виховання. Типи сімейного виховання. Типи батьків та матерів. Роль бабусі та дідуся у вихованні дитини.
35. Проблема розлучень. Особливості повторних шлюбів. Характеристика сімейного взаєморозуміння. Феномен «прощення» у психології сімейних стосунків.
36. Використання проєктивних методик для діагностики сімейних взаємин («Будинок, дерево, людина», «Малюнок сім'ї», розфарбування психодіагностичних діаграм, метод незакінчених речень, інтерв'ю «Чарівний світ», вивчення ігрових переваг дітей тощо).
37. Психодіагностика подружніх взаємин («РОП», опитувальник «Шкала сімейної адаптації та згуртованості», методика «Мій лист чоловіку/дружині та інші»).
38. Діагностика дитячо-батьківських взаємин («PARI», «Аналіз сімейних взаємостосунків», методика діагностики батьківського ставлення, методика діагностики самотності у сім'ї тощо).

18. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Возрастно–психологический подход в консультировании детей и подростков: Учеб. Пособие для студ. высших учебных заведений / Г.В.Бурмская и др. – М.: Академия, 2002.
2. Карабанова О.А. Психология семейных отношений и основы семейного консультирования. – М., 2004. – 320с.
16. Кляпещ О. Феномен емоційного вигорання в сім'ї // Соціальна психологія. – 2006. – № 4. – С. 83– 89.
17. Красовский В.П. Анализ брачных отношений // Вопросы психологии. – 1993. – № 5. – С. 56–59.
18. Крисюк Г.Я. Психологічні особливості впливу батьківської сім'ї на адаптацію молодого подружжя // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ. – 2006. – Вип.11 – Ч. 2. – С. 215– 221.
19. Лойшен Ш. Психологический тренинг учений. Школа В.Сатир. – СПб.: Питер, 2001. – 160с.
20. Мэй Р. Любовь и воля. – М., 1997.
21. Меньшутин В.В. Помощь молодой семье. – М., 1997.
22. Милютин Е.Л. Психотерапевтические рецепты на каждый день. – М.: Класс, 2001. – 384с.
23. Милютин К.. Тренінг сімейного консультування // Психологічні тренінги. – К.: Шкільний світ, 2002. – 112с.
24. Немов Р.С. Психологическое консультирование: Учеб. для студ. вузов. – М.: ВЛАДОС, 2003.

25. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія сім'ї // Соціальна психологія: Підручник: У 2-х кн. Кн.2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. – К.: Либідь, 2006. – С. 330– 349.
26. Рутило Н.Я. Соціально-психологічні особливості подружнього конфлікту // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Плай Прикарпатського університету, 2000. – Вип. 4 – Ч.2. – С. 234– 248.
27. Семчук В.П. Психологічні особливості розвитку та становлення подружніх взаємин у молодій сім'ї // Вісник Київського міжнародного університету. Серія: Психологічні науки. – К.:КиМУ. – 2005. – № 6. – С.133– 141.
28. Сем'янів М.Я. Важкі батьки – важкі і діти // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Плай Прикарпатського університету. – 2000. – Вип. 5 – Ч. 2. – С. 168– 171.
29. Сівковська О. Концептуальна модель психотерапевтичної допомоги при особистісних розладах, набутих у результаті перенесеного в дитинстві насильства // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Плай Прикарпатського університету. – 2000. – Вип. 5 – Ч. 2. – С. 183– 187.
30. Титаренко Т.М. Кризове психологічне консультування. – К.: Главник, 2004.
31. Тийт Э. Факторы риска, расторгающие брак // Психология семьи. Хрестоматия под ред. Д.Я.Райгородского. – М., 2002.
32. Трубавіна І.М. Консультування сім'ї: Науково-методичні матеріали. – Част. I. – К.: ДЦССМ, 2003.
33. Фромм Э. Искусство любви. – М., 1990.
34. Хейли Дж., Эриксон М. Возникновение семьи // Психология семьи. Хрестоматия под ред. Д.Я.Райгородского. – М., 2002.
35. Хухлаева О.В. Основы психологического консультирования и психологической коррекции: Учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений. — М.: Академия, 2001.

Додаткова:

1. Антонюк Е.В. Становление ролевой структуры молодой семьи и ее восприятие супругами. – Вестник МГУ. – Серия 14. – Психология. – 1999. – С. 25–34.
2. Арнаутова Е. Повторный брак матери и эмоциональная связь ее с ребенком // Как помочь ребенку войти в современный мир? / Под ред. Т.В. Антоновой. – М.: Педагогика, 1995. – С. 80–94.
3. Браун-Голковська М. Домашня психологія: Подружжя, діти, родина. – Львів: Свічадо, 2000. – 176с.
4. Карабин Т.Г. Методичні проблеми проведення психологічних досліджень в мережі Інтернет // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Плай Прикарпат. університету. – 2006. – Вип.11 – Ч. 1. – С. 234– 244.
5. Кент М. Стратегия развода: О чем не расскажет вам адвокат. – СПб, 1999.
6. Лютак О.З. Любов і стосунки між статями: теоретичний аспект аналізу // Загальнодержавна науково-популярна газета "Психологія". – Донецьк, 2002. – С. 20–22.
7. Остер Дж., Гоулд П. Рисунок в психотерапии. – М.: ПИК «ВИНИТИ», 2000. – 184с.

19. ІНФОРМАЦІЙНІ (ІНТЕРНЕТ) РЕСУРСИ

<http://psyfactor.org>
<http://psylib.kiev.ua>
<http://flogiston.ru/library>
<http://www.psychology.ru/Library>
<http://psychology.net.ru/articles>
<http://psyberia.ru>
<http://scitylibrary.h11.ru/Library.htm>
<http://psyjournal.ru/>